

VILKAVIŠKIO SALOMĖJOS NĖRIES PAGRINDINĖS MOKYKLOS ETNINĖS KULTŪROS VEIKLOS PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Etninės kultūros veiklos programa (toliau – Programa) parengta vadovaujantis Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendrąja programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. balandžio 12 d. įsakymu Nr. V-651, atitinka joje keliamus tikslus ir ugdo bendrąsias – mokėjimo mokytis, asmeninę, socialinę, komunikavimo, pažinimo, iniciatyvumo – kompetencijas, tautos kultūrine patirtimi grindžiamą kūrybiškumą, tautinę ir pilietinę savimonę.

2. Mokykloje organizuojama etninės kultūros veikla yra neatskiriama bendrojo pagrindinio ugdymo dalis, įtraukta į mokyklos ugdymo planą.

3. Etninės kultūros veikla organizuojama atsižvelgiant į mokinių amžiaus tarpsnių ypatumus, mokyklos darbą reglamentuojančius dokumentus, tikslus ir uždavinius.

4. Etninės kultūros ugdymas plėtoja mokinių istorinę, kultūrinę atmintį, padeda jiems suvokti save kaip konkrečios tautos, šeimos, giminės ir etnografinės srities atstovą, stiprina tautines tradicijas mokyklos bendruomenėje. Etninė kultūra puoselėja bendravimo ir darnaus bendruomenės gyvenimo tradicijas, ugdo pozityvią mokinių būties pasaulėjautą, žmogaus ir gamtos darną, iš kartos į kartą perduodamą pagarbą gyvybei ir gėriui.

5. Programos paskirtis – sudaryti sąlygas kiekvienam mokiniui įgyti etninės kultūros pagrindus, pažinti jos reiškinių įvairovę, įgyti liaudies kūrybos gebėjimų, perimti tradicines etines ir estetines vertybes, ugdyti kultūrinį sąmoningumą.

6. Etninės kultūros ugdymas 1–4 klasėse integruojamas į dorinio ugdymo, lietuvių kalbos, užsienio kalbos (anglų), matematikos, pasaulio pažinimo, dailės ir technologijų, muzikos mokomuosius dalykus, neformalųjį ugdymą.

II SKYRIUS PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

7. Programos tikslas – puoselėti mokinių tautinį identitetą, ugdyti asmenybę, turinčią brandžią tautinę savimonę ir savigarbą.

8. Etnokultūrinio ugdymo uždaviniai yra siekti, kad mokiniai:

8.1. jaustų pagarbą paveldėtoms vertybėms, domėtusi etnokultūros raida;

8.2. gebėtų išvelgti papročių įtaką dabartiniam gyvenimui;

8.3. naudotų etnokultūros žinias ir gebėjimus kūrybiškai taikydami savo šeimos ir bendruomenės gyvenime, visuomeninėje veikloje;

8.4. gebėtų tinkamai reprezentuoti savo tautos kultūrą;

8.5. gilintų ir sistemintų savo žinias apie etninę kultūrą, suvoktų save kaip tos kultūros atstovą;

8.6. gebėtų analizuoti tradicijų kilmę ir prasmę, jų savitumą ir sąsajas lyginant su kitų tautų papročiais.

III SKYRIUS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PRINCIPAI

9. Etninė kultūrinė veikla mokykloje integruojama į mokomųjų dalykų – lietuvių kalbos ir literatūros, dorinio ugdymo, istorijos, pilietiškumo pagrindų, muzikos, dailės, technologijų –

ugdymo turinį ir klasių vadovų veiklą (klasių valandėles, edukacines išvykas, popietes, šventes ir pan.) bei mokyklos bendruomenės renginius.

10. Programos turinys įgyvendinamas koncentrais: 5–6, 7–8, 9–10 klasėse. Kiekvieno koncentro turinį sudaro dvi veiklos sritys:

10.1. etninės kultūros vertybių bei reiškinių pažinimas ir vertinimas – ugdomosios veiklos sritis, skirta mokinių pažinimo ir gebėjimų ugdymui(si), etnokultūrinio raštingumo pagrindams įgyti – nagrinėjant tradicinę pasaulėžiūrą, šeimos, giminės ir bendruomenės tradicijas, paprotinį elgesį ir tradicinį etiketą, įvairias šventes, papročius ir apeigas, tradicinę aprangą, kulinarinį paveldą, tradicinę ūkinę veiklą, liaudies kūrybą, tarmes ir etnografinių regionų savitumus, kitas etnokultūrinės vertybes, jų ypatybes, kilmę, kitimą ir reikšmę žmonių gyvenime, prasmingumą šiuolaikiniame gyvenime. Taikydami įgytas žinias, mokiniai ugdysis gebėjimus suvokti ir tyrinėti etnokultūrinius reiškinius;

10.2. etnokultūrinė raiška skirta mokinių praktinių gebėjimų ugdymui(si), pavyzdžiui, tradicinio dainavimo, muzikavimo, šokimo ir žaidimo, pasakojamosios tradicijos, tarmių, tradicinių amatų, tradicinių švenčių organizavimo, papročių taikymo. Ši veiklos sritis sudaro sąlygas perimti, skleisti ir perduoti etnokultūrinės vertybes, skatina saviraišką, kūrybiškumą bei visuomeniškumą, formuoja motyvaciją pritaikyti įgytus gebėjimus ir inicijuoti etnokultūrinę raišką asmeniniame, šeimos, bendruomenės ir visuomeniniame gyvenime.

11. Etninės kultūros veiklos temos įtraukiamos į integruojamų mokomųjų dalykų ilgalaikius darbo planus ir klasių vadovų darbo planus.

12. Už etninės kultūros veiklos programos įgyvendinimą atsako mokyklos direktoriaus įsakymu sudaryta darbo grupė ir jos koordinatorius.

IV SKYRIUS ETNINĖS KULTŪROS INTEGRAVIMAS Į MOKOMUOSIUS DALYKUS PAGAL TEMINES SRITIS

5–6 klasės			
Eil. Nr.	Teminė sritis	Dalykai, į kuriuos integruojama	Veiklos (pamokos, projekto ar kt.) tema
1.	Šeima, giminė, tradicijos	Istorija	<ul style="list-style-type: none"> • Mano šeimos genealoginis medis (projektas) • Kas yra heraldika? Giminės herbo kūrimas (projektas) • Baltijos sesės • Europa vienijasi • Lietuvos sportas • Pasklidę po pasaulį
		Dorinis ugdymas (etika)	<ul style="list-style-type: none"> • Šeimos samprata ir funkcijos • Stipriname vertybinę šeimos orientaciją • Šeimos portretas • Šeima – tai buvimas kartu
		Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> • Šeima ir namai. Vaiko santykis su artimaisiais • Kaip vadinti giminaičius? (senieji pavadinimai) • Vaiko atsidavimas šeimai. Vaižganto „Pragiedruliai“ (ištrauka) • Vardų ir pavardžių kilmė
2.	Paprotinis elgesys ir vertybės	Dorinis ugdymas (etika)	<ul style="list-style-type: none"> • Tai, ką labiausiai vertiname... • Stipriname savąjį „aš“ • Pirmoji žmogaus vertybė • Būti ar nebūti mandagiam? • Pagarba žmonėms. Jeigu kitų negerbiame... • Gerumas gimsta mūsų širdyse

			<ul style="list-style-type: none"> Nuotaikos ir jausmai bendraujant Sveikata – tai mano turtas Mokomės pažinti kitų žmonių jausmus
		Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Universali liaudies pasakų išmintis Stebuklinių pasakų veikėjai, jų siekiai ir vertybės Literatūrinė pasaka – tradicinių vertybių perteikėja. S. Nėries „Eglė žalčių karalienė“
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> Išsaugokime mūsų senolių papročius ir tradicijas Senelio nuotraukų albumas
3.	Mitybos ir sveikatos tausojimo įpročiai	Technologijos	<ul style="list-style-type: none"> Sveikatos tausojimo ir higienos laikymosi papročiai tradicinėje bendruomenėje
4.	Etnografiniai regionai	Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Bendrinė kalba ir tarmės
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> Pakeliaukime po Lietuvą Lietuva, šalele mano
		Dailė	<ul style="list-style-type: none"> Suvalkietiškas tautinis kostiumas
		Technologijos	<ul style="list-style-type: none"> Tradiciniai lietuvių gaminiai iš medžio, molio, metalo. Panašių dirbinių skirtumai atskiruose regionuose
5.	Gyvenamoji aplinka	Istorija	<ul style="list-style-type: none"> Mano gyvenamoji vieta praeityje ir dabar. Projektai Krašto muziejuje Kasdieninis žmonių gyvenimas naujaisiais laikais. Kelionė po istorinį Vilkaviškį
		Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Padavimas apie artimiausios gyvenamosios vietovės įkūrimą Vietovardžių kilmė Padavimai apie Lietuvos vietoves
6.	Gamta tradicinėje kultūroje	Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Kodėl darbšti kaip bitė? Pavasaris lietuvių kalboje ir etnokultūroje
		Šokis	<ul style="list-style-type: none"> Kaip paukšteliai šoka...
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> Kaip lietuviai gamtą žadino... Gamtos ciklas lietuvių dainose
7.	Kalendorinės šventės ir papročiai	Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Kalėdų ir Velykų papročiai bei tradicijos mano šeimoje Kūčių nakties burtų magija Melų diena ir melų pasakos
		Dorinis ugdymas (tikyba)	<ul style="list-style-type: none"> Advento-Kalėdų liturginis laikotarpis. Tradicijos ir papročiai Velykinio laikotarpio tradicijos ir papročiai
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> Lietuvių liaudies muzikos žanrai
		Šokis	<ul style="list-style-type: none"> Užgavėnių šokiai ir žaidimai Advento burtai Atvelykio linksmybės Joninių burtai ir papročiai
		Dailė	<ul style="list-style-type: none"> Kalėdinio žaisliuko kūrimas. Lietuvių liaudies ornamentika
		Technologijos	<ul style="list-style-type: none"> Velykinio laikotarpio simbolis – kiaušinis Margučių marginimo ypatumai. Marginimo technikų įvairovė.

8.	Liaudies kūryba	Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> • Gudri kaip lapė... Patarlės • Pasakėčios – išplėtota patarlių išmintis • Mįslės ir minklės. Perkeltinė reikšmė • Pasakėčių siužetai literatūroje. S. Stanevičiaus „Žmogus ir levas“ • Lietuvių sakmės apie pasaulio sukūrimą, dievus ir mitines būtybes • Šiurpės ir sakmės apie Maro deives
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> • Pamoka-koncertas „Etnografinių kraštų liaudies dainos“
		Šokis	<ul style="list-style-type: none"> • Liaudies rateliai, žaidimai • Dainų švenčių istorija • Tautinis kostiumas – mūsų pasididžiavimas ir išskirtinumas
		Dailė	<ul style="list-style-type: none"> • Baltų simboliai tautodailėje. Ornamentas. Ritmas
		Technologijos	<ul style="list-style-type: none"> • Tradiciniai amatai (peltakiai)

7–8 klasės

Eil. Nr.	Teminė sritis	Dalykai, į kuriuos integruojama	Veiklos (pamokos, projekto ar kt.) tema
1.	Bendruomenė ir tradicijos	Istorija	<ul style="list-style-type: none"> • Kaip „prakalbinti“ paveikslą? Istorinis žmogus dailėje (projektas) • Viduramžių žmonių baimės ir prietarai. Raganos ir velniai (projektas) • Menas ir tikėjimas • Mūsų protėviai baltai • Tautos kultūra, papročiai ir tradicijos
		Dorinis ugdymas (etika)	<ul style="list-style-type: none"> • Tradicijų svarba ir reikšmė, kartų perimamumas • Ar gebame būti demokratiškos visuomenės nariai? • Pasirinkimų kaita. Nuo ko priklauso pasirinkimo kaita? • Laisvė būti nelaisvam • Religinė bendruomenė. Įvairių šalių bendruomenės ir tradicijos • Šventės ir tradicijos
2.	Paprotnis elgesys ir tradicinis etiketas	Dorinis ugdymas (etika)	<ul style="list-style-type: none"> • Žmogus kuria savo gyvenimą. Reikalavimai sau ir kitiems • Egoizmas, kaip charakterio savybė • Tolerancija ir tolerantiškumas • Žmogaus dvasinės sielos samprata, gebėjimas apginti savo garbę ir orumą • Orumas ir garbė. Atkaklumo ir ištvermės ugdymas laikantis elgesio etiketo principų
		Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> • Bendravimo papročiai ir etiketo ypatumai šeimos apeigose: krikštynose, vestuvėse, laidotuvėse. • Svarbiausių gyvenimo įvykių atspindžiai lietuvių liaudies dainose • Juoko prasmė etninėje kultūroje ir S. Šaltenio apysakoje „Riešutų duona“
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> • Išsaugokime mūsų senolių papročius ir tradicijas

3.	Namai etninėje kultūroje	Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Namų samprata, simbolika. Tautosakos gyvybingumas šiandien. M. Martinaičio „Padainuok man“ Namai liaudies dainose
		Dailė	<ul style="list-style-type: none"> Vietinio paveldo ir tautos tradicijų išsaugojimo svarba
		Technologijos	<ul style="list-style-type: none"> Lietuvių liaudies meno simbolika
4.	Pasaulėjauta, mitologija ir religija	Istorija	<ul style="list-style-type: none"> Pagoniškoji Lietuvos kultūra ir visuomenė (projektas) Susitikimas su Lietuvos Kriviu Senovės baltų tikėjimai Religinių švenčių tradicijos Mitai – tiesa ar pramanai?
		Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Mitinio pasaulėvaizdžio ir baltų tikėjimo atspindžiai darbo dainose Protėvių pasaulėžiūros ašis – metų ratas Pasaulio medis liaudies dainose Velnio paveikslas literatūroje (K. Borutos „Baltaragio malūnas“)
5.	Kalendoriniai papročiai	Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Kalendoriniai papročiai. Adventinių vakarojimų papročiai ir tautosakos simbolika, Kūčių apeigos ir tikėjimai, saulėgrįžos ir Kalėdų ryšio atspindžiai kalėdinėse dainose. Velykų lalavimo, supimosi papročiai
		Dorinis ugdymas (tikyba)	<ul style="list-style-type: none"> Kalėdų krikščioniškos tradicijos ir papročiai Velykų krikščioniškosios tradicijos ir mūsų protėvių palikimas (giesmės, žaidimai, dainos) Kalendoriniai papročiai. Vasaros saulėgrįžos šventės skirtingų pavadinimų (Kupolės, Rasos, Joninės) kilmė, šventės simboliai ir reikšmė
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> Iš kartos į kartą
		Dailė	<ul style="list-style-type: none"> Užgavėnių simboliai
6.	Tradiciniai amatai	Istorija	<ul style="list-style-type: none"> Kryždirbystė – viskas žmogaus rankose (susitikimas su meistras) Kaip rengėsi ir puošėsi mūsų protėviai? Amatų šventės. Praeities ir šiandienos kontekstas
		Dailė	<ul style="list-style-type: none"> Dailės, dizaino ir tautodailės skirtumai
		Technologijos	<ul style="list-style-type: none"> Tradicinių amatų įvairovė Lietuvoje
7.	Tautinis kostiumas	Dailė	<ul style="list-style-type: none"> Lietuvių liaudies juostos
8.	Liaudies kūryba	Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Liaudies dainų simbolika Požiūris į darbą dainose ir pasakojime Tautosaka šiuolaikinėje jaunimo kūryboje (postfolkloras ir folklorizmas)
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> Liaudies dainos kitaip Autentiški lietuvių liaudies instrumentai Lietuvių liaudies instrumentų ansambliai – kapelos Ar folkloras gali būti modernus?
		Dailė	<ul style="list-style-type: none"> Taikomoji dailė. Geležiniai kryžiai (ornamentika)
		Technologijos	<ul style="list-style-type: none"> Taikomasis menas. Aplikacija Prieverpstės. Jų reikšmė ir paskirtis

9–10 klasės

Eil. Nr.	Teminė sritis	Dalykai, į kuriuos integruojama	Veiklos (pamokos, projekto ar kt.) tema
1.	Tauta ir tradicijos	Istorija	<ul style="list-style-type: none"> • Skilusi tauta • Mažoji Lietuva
		Pilietiškumo pagrindai	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvių kultūrinio ir politinio tapatumo kūrimas ir puoselėjimas (susitikimai su kultūros ir savivaldos atstovais)
		Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> • Ką reiškia būti lietuviu, Lietuvos žmogumi šiandien? • Koks žmogus – tokia jo tėvynė: R. Gavelio „Jauno žmogaus memuarai“ • Viduramžių Lietuva: senojo ir krikščioniškojo pasaulio susidūrimas. • Didžiųjų kunigaikščių laišakai. Valdovo vaizdinys laiškuose. Pagarba tautos papročiams, tolerancija kitoms kultūroms
2.	Žmogaus gyvenimo ciklo tarpsniai ir apeigos	Dorinis ugdymas (etika)	<ul style="list-style-type: none"> • Pagrindinės etikos disciplinos sąvokos. Filosofija apie gėrį ir blogį • Teigiamas savęs vertinimas. Ar būtina tobulėti? • Apie žmogaus gyvenimo prigimtį, siekius, likimą ir pašaukimą • Gyvenimo ciklas ir ateities planai • Gyvenimo rate. Būties prasmė • Asmenybė ir jos savikūra, teorijos • Kas esu aš? Tapatybės problema
		Istorija	<ul style="list-style-type: none"> • Piliečio vaidmuo puoselėjant demokratinę valstybę, jos tradicijas • Knygnešių laikai • Lietuvių tautinis atgimimas
		Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> • Epas – tautinę bendruomenę vaizduojantis, ugdantis ir telkiantis pasakojimas. Homero „Iliada“ (senovės graikų ir senovės lietuvių laidojimo apeigos, buities ir bendravimo papročiai) • Vedybos Žemaitės „Marčioje“ ir šiandieninėje kultūroje
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvių liaudies muzikos žanrai
3.	Jaunimo brandos apeigos ir papročiai	Dorinis ugdymas (etika)	<ul style="list-style-type: none"> • Jaunimo pomėgiai • Esu atsakingas už savo poelgius ir... • Apie save ir kitą. Bendravimas • Vertybių pasirinkimas ir gyvenimo prasmės paieškos apeigose, tradicijose, realybėje • Dorovinės tradicijos • Savęs suvokimas, savęs vaizdo sudarymas
		Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> • Tradicinės vertybės ir elgesio normos XX amžiuje. J. Grušo „Meilė, džiazas ir velnias“. • Tėvų ir vaikų santykiai (savi jaunimo papročiai ir moralinės nuostatos)
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> • Mano senolių jaunystės dainos

4.	Paprotinė teisė ir elgesys	Istorija	<ul style="list-style-type: none"> Nuo LDK Statuto prie Konstitucijos Geresnio gyvenimo paieškos
		Pilietiškumo pagrindai	<ul style="list-style-type: none"> Susitikimai su teisėtvarkos atstovais
		Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Moters vaidmens aktualizavimas (Žemaitės „Marti“)
5.	Liaudies astronomija	Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Žmogaus gyvenimas pagal gamtos ciklą (S. Gedos „Giesmė apie pasaulio medį“, K. Donelaičio „Metai“) Mitai aiškina pasaulį
		Dailė	<ul style="list-style-type: none"> Dangaus ženklai tautodailėje
6.	Kalendoriniai papročiai	Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Darbų ir švenčių kalendorius K. Donelaičio „Metuose“ Atpasakojimas „Velykos“ Vaidybinė diskusija apie lietuvių kalendorinių apeigų dainą „Oi, ir atbėga bistrus alnelis“
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> Lietuvių liaudies kalendorinės dainos, tradicijos, papročiai
		Dailė	<ul style="list-style-type: none"> Tautodailės įtaka šiuolaikiniams vizualiesiems reiškiniams (kalendorinės šventės, suvenyrai, mada, kaimo sodybų aplinka)
7.	Tradicinė ūkinė veikla	Istorija	<ul style="list-style-type: none"> Permainos Lietuvos ūkyje Darbas ir pilietinė atsakomybė (išvykos į tėvų darbovietes)
		Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Gyvenimas ir tradiciniai darbai senajame Lietuvos kaime (V. Krėvės „Skerdžius“)
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> Lietuvos dvarų muzika
		Dailė	<ul style="list-style-type: none"> Projektų-fantazijų kūrimas plokštumoje ir erdvėje. Tautodailės, taikomosios dailės ir dizaino skirtumai
8.	Liaudies kūryba	Lietuvių kalba ir literatūra	<ul style="list-style-type: none"> Liaudies daina ir dainiškoji poezija. Liaudies dainų pasaulis – tradicinės pasaulėjautos išraiška Pasakos gyvybingumas. Pasakos „Eglė žalčių karalienė“ perteikiamos egzistencinės patirtys Mitų reikšmė Antikos ir dabarties žmogaus gyvenimui (sąsaja su lietuvių tautosaka) K. Binkio „Gėlės iš šieno“ (sąsaja su lietuvių liaudies dainomis) M. Martinaičio „Kai sirpsta vyšnios Suvalkijoje“ ir lietuvių liaudies daina „Vai, tu vyšnia, vyšnele žalioji“ (tekstų lyginimo užduotis)
		Muzika	<ul style="list-style-type: none"> Senelio nuotraukų albumas
		Dailė	<ul style="list-style-type: none"> Skirtingų formų ir dydžių derinimas. Senųjų ir šiuolaikinių pastatų skirtumai (konstrukciniai sprendimai, formų ypatumai, medžiagos)
		Technologijos	<ul style="list-style-type: none"> Ornamentas dirbinių puošyboje. Simbolių reikšmės

SUDERINTA

Mokytojų tarybos posėdyje

2021 m. birželio 22 d. protokolas Nr. MP-8